

ESİN ÇELEBİ BAYRU

EVET
AŞK GÜZEL ŞEYDİR

HÂTİRALAR

NI
NEFES

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	11
Esin Çelebi Bayru	
Önsöz	13
Dilek Güldütuna	
Halep Günleri	17
Hayat Hikâyesi	
Babaannesi İzzet Hanım	
Halep'le İlgili Birkaç Anı	
Halep'ten Dönüş	
Halep'teki Mevlevihâneler	
İstanbul	37
Semâ	
Âyin-i Şerif ve Âyin-i Cem	
Makam Çelebiligi	
Abdülbâki Gölpınarlı	
Babası Celâleddin Bâkır Çelebi	
Konya'daki Üçler Mezarlığı	
Sâmiha Ayverdi	
Hz. Mevlânâ'nın Ailesinden Olmak	
Milli Mücadele Dönemi	
Abdülhalim Çelebi ve Atatürk	
Atatürk'ün Konya'ya Ziyaretleri	
Avrupa'daki Mevleviler	
Mevlevihânelerin Kapatılması	

Hizmetler/Vakıf Çalışmaları.....	101
Uluslararası Mevlânâ Vakfı	
İlk Mevlevihâne	
Mevlânâ Yılı	
Devlet Kurumlarıyla Yürütülen Projeler	
Konya ve Hz. Mevlânâ	
Hz. Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Kültür Köyü	
Mevlevîliğe Dair	
Mevlevihânelerde Eğitim	
Semâ Töreni	
Eva de Vitray Meyerovitch'in Hikâyesi	
Amerika'da Fahrî Doktora	
Hoy'da Fahrî Hemşehrilik Beratı	
Mevlânâ'ya Yönelik Evrensel İlgi	
1990'lı Yıllardan Sonra Mevlânâ ve Mevlevîlik	
Mevlânâ ve Kadın	
Şeb-i Arus	
Şems Hazretleri	
11-17 Aralık 1960 Tarihli Konya Şeb-i Arus Töreni	183
Hellmut Ritter	

TEŞEKKÜR

Esin Çelebi Bayru

Her kitabın olduğu gibi bu kitabın da bir yazılış hikâyesi var. İlk defa 2002 senesinde Emine Yeniterzi ve Nuri Şimşekler Hocalarımın teşvikleriyle “Babam Celâleddin Bâkır Çelebi” isimli bildiri ile Selçuk Üniversitesi - X. Millî Mevlânâ Kongresine katılmıştım.

Birkaç yıl önce de İzmir’de bir sempozyumdaydık, sempozyuma ara verdikleri zaman dışarı çıktık. Sohbet öyle bir yere geldi ki, ben bir hâtıramı anlattım, Mehmet Demirci Hocam dedi ki: “Çelebi, bunları yazıyor musunuz?”

Ben de: “Ben yazma tembeliyim doğrusu, bir de o kadar hızlı yaşıyorum ki, gerçekten fırsatım yok bunları yazmaya.”

Onun üzerine Hoca: “Cemâlnur” dedi, “Talebelerinden birisini görevlendir. Bunları kaleme almak lâzım, bunlar sözlü tarih, sözlü belgeler. Bunlar kayda geçmeli.”

Bir başka sempozyumda Cihan Okuyucu Hocam da benzer bir şey söyleyince bize de Eyvallah demek gerekti. Ve kitabın mâcerâsı bu şekilde başladı.

Öncelikle Emine Yeniterzi ve Nuri Şimşekler Hocalarıma ve fikri veren Mehmet Demirci Hocama, Cemâlnur Hanım’a, Cihan Okuyucu Hocama teşekkür ederim.

Dilek Güldütuna bütün bir sükûneti ile çok büyük fedâkârlıklarda bulundu. En önemlisi annem ile sohbet ederken

kayda aldı. Bu büyük bir başarı, çünkü annem ondan evvel böyle bir Őeye izin vermiyordu.

Belgin Batum, Kerim Güç... sizlerin de emeđi çok.

Sevgili Sertap Yar ve Can Aydoğmuş yapmış olduğunuz çalışmalar bu kitaba temel oldu.

Doğduğum günden bugüne bana ve bu kitabın yazılmasında emeği geçen herkese çok teşekkür ederim. Haklarınızı helâl edin.

ÖNSÖZ

Dilek Güldütuna

Bu söyleşi kitabı; Hz. Mevlânâ'nın 22. kuşaktan torunu olan Esin Çelebi Bayru'yla ve zaman zaman da Güzide Çelebi Hanımefendi'nin katılımıyla, büyük kısmı 2017 sonbaharında gerçekleşen ve bir senelik bir zaman içerisinde tamamladığımız, Mehmet Demirci Hoca'nın hazırlamış olduğu sorular zemininde başlayan ve ilerleyen bir dizi sohbetten meydana geldi.

Böyle bir kitabın oluşması fikri, bir sempozyum esnasındaki sohbet ortamında doğdu. Hem İslâm dünyasında oluşan ilk tarikatlardan biri olan Mevlevîliğin fakat aynı zamanda genel olarak Türk Tasavvuf kültürü ve hayatının son yüzyıl içinde yaşadığı hızlı değişimlere ışık tutan Çelebi ailesinin hatıraları sağlam bir ağızdan kayıt altına alınmalı, kaybolmamalı ve günümüz insanına ulaşmalıydı. Mehmet Demirci Hoca'nın hazırladığı sorular ve Cemâlnur Sargut Hocamın himmet ve teşebbüsüyle çalışmaya başladık. Konuların akışı sırasında oluşan yeni soru ve konuların yanında Sertap Yar ve Can Aydoğmuş'un Esin Çelebi Bayru Hanımefendi ile daha önce yapmış oldukları röportajların kayıtlarından da istifade ettik.

Suriye'nin Halep şehrinde doğan, çocukluğunu orada geçiren, İstanbul'da yetişen ve bugün de Uluslararası Mevlânâ Vakfı'nın başkan vekilliği vazifesini yürüten Esin Çelebi'nin hatıralarını, kronolojik akışına uygun olarak nakletmeye çalıştık ve kitabı bu şekilde düzenledik. Böylece kitap üç ana bölümden teşekkül etti: Halep ve çocukluk dönemi,

Celâleddin Bâkır Çelebi ve ailesinin İstanbul'a yerleşmesi ve İstanbul devresi, Uluslararası Mevlânâ Vakfı'nın kuruluşu ve halen yürütülen hizmet ve faaliyetleri. Çelebi ailesine ait fotoğrafların yanında, vakfın faaliyetlerine ilişkin resimlerin ve kitapta ismi geçen diğer şahıslara ait resim ve belgelerin de eklenmesiyle kitap zenginleşti ve tamamlandı.

Söyleşi niteliği ile bu kitabın, her ne kadar bir Mevlevî ailesi tarihi olma amacı taşımıyorsa da hem Türk Tasavvuf tarihi açısından önemli bir dönemi aydınlatmada hem de Mevlevî düşünce ve kültürünün Cumhuriyet tarihindeki seyrini ve tarih boyunca Mevlevî ailesinin hizmet ve faaliyetlerinin günümüzdeki tezahürünü anlamada bize ışık tutacağına inanıyoruz. En başından itibaren, oğlu Sultan Veled ile başlayarak Hz. Mevlânâ'nın soyu; Mevlevîliğin sağlam temeller üzerine kurulması ve Hz. Pîr'in eserlerinin yayılması hususunda merkezî bir rol üstlenmiş, yüzyıllarca Hz. Mevlânâ'nın düşünce ve öğretisinin hizmetkârı olma şerefini taşımıştır. Mevlevîlik aynı zamanda Türk kültürünün de temsilcisi olarak, tasavvufun edebi ve inceliği ile Türk kültür ve sanatının tekâmülünde en etkin âmillerden sayılmaktadır. Böylece okuyucu, bir taraftan Mevlevî ailesinin Hz. Mevlânâ'dan günümüze kadar üstlendiği bu misyonu ve diğer taraftan Cumhuriyet sonrası tarikatların kapanmasını takiben günümüzde bu hizmetin aldığı şekli kitapta bulabilecektir.

Hatıraları ile Esin Çelebi; çocukluğunu ve ilk semâ öğrenimini, İstanbul'daki hayatı ile ailesinin devrin önemli şahsiyetleriyle ilişkilerini, Atatürk'ün Konya'da Hz. Mevlânâ Dergâhı'nı ziyaretleri hakkındaki bilgilerini, vakfın kurucusu olan babası Celâleddin Bâkır Çelebi'nin gayret ve çalışmalarını, kurulduğu günden itibaren vakfın takip ettiği çizgiyi, Mevlevî kültürünün ve Hz. Mevlânâ'nın düşünce ve öğre-

tilerinin doğru anlatılması, anlaşılması ve bugün de istifade edilebilmesi adına yapılan önemli faaliyetleri ve bugün devam eden hizmetleri bizlerle paylaşıyor, Hz. Mevlânâ'nın insanlığa vermek istediği ana mesajları sunuyor.

Hz. Mevlânâ'nın mirasını canlı tutma ve devam ettirmede söz sahibi ve etkin kurum olan Uluslararası Mevlânâ Vakfı'nın hâlen başkan vekilliği vazifesini yürüten, bunun yanında Konya Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi danışmanlığını da yapan Esin Çelebi'nin, babası Celâleddin Bâkır Çelebi'nin konferans ve sempozyum bildirilerinden oluşan "Hz. Mevlânâ Okyanusundan", Mevlevî âdap, erkân, semâ ve musikisi konusunda saha bilim adamları tarafından kaleme alınan "Yüzyıllar Boyu Mevlânâ ve Mevlevîlik" ve yurt dışındaki yabancı Mevlevîleri konu alan "Mevlânâ'dan Mevlâ'ya Ulaşanlar" isimlerini taşıyan, editörlüğünü yaptığı üç kitabı, çeşitli dergilerde yayınlanmış makaleleri ile söyleşileri vardır.

Ulusal ve uluslararası TV programlarına, yurt içi ve yurt dışındaki üniversite ve okullara da konuşmacı olarak davet edilmekte, Hz. Mevlânâ'yı, onun evrensel fikirlerini, örnek yaşam tarzını ve edep yolu olan Mevlevî kültürünü anlatmaya gayret sarfetmektedir. Mayıs 2011 tarihinde "Dünya Birliği Barış ve Adalet" konularında yaptığı çalışmalarından ve katkılarından dolayı kendisine ABD'de Berkeley California Starr King School For The Ministry tarafından Fahrî Doktora "Dr. (h.c.)" unvanı verilmiştir. Hem vakıf tarafından düzenlenen hem de farklı kurum ve kuruluşların davetleriyle gerçekleşen ve senelerdir süregelen hizmetleri süresince Hz. Mevlânâ ve Mevlevîlik hakkında düzenlenen sayısız konferansların ve tebliğlerin metinleri yanında, farklı yerlerde yayınlanmış bu pek çok yazı ve makalesi diliyoruz ki bir gün toplanıp bir

araya getirilir ve kitap halinde basılarak bizlere ulaşır. Bu kitabın sonuna sadece, Alman oryantalist Hellmut Ritter'in daha önce Türkçeye tercüme edilmemiş bir makalesini ek olarak koymayı uygun bulduk. Ritter'in Türkiye'de bulunduğu dönemlerde yazdığı ve Aralık 1960 tarihli Konya Şeb-i Arus Töreni'ni bütün detaylarıyla tasvir ettiği bu makale bugün tarihî bir vesika değerini taşımaktadır.

Mevlevîliğin dünü ve bugünü üzerine yapılan pek çok çalışmalarda rastladığımız bilgi ve detayları birinci ağızdan duymanın yanında sohbet lisanı içerisinde vermekle, kitap-tan daha geniş bir kesimin faydalanacağını ümit ediyoruz. Başta bu kitabın ortaya çıkmasında çalışmama vesile olan Cemâlnur Sargut Hocam'a, Mevlevî edep ve zarafetini seyrettğim ve zevkle beraber çalıştığımız Esin Çelebi Bayru Hanımefendi'ye, bugün 91 yaşında olan ve sohbetimize katılma lütfunda bulunan anneleri Güzide Çelebi Hanımefendi'ye ve bizlere destek olan bütün dostlarımıza teşekkür ederim.

Kasım 2018
Frankfurt am Main

HALEP GÜNLERİ

Kısaca hayat hikâyenizden söz eder misiniz?

2 Nisan 1949'da Suriye'nin Halep şehrinde doğdum. İlk, orta ve liseyi İstanbul'da Özel Işık Lisesi'nde tamamladım. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Filolojisi'ne devam ettim.

Yenikapı Mevlevihânesi şeyhi Osman Efendi'nin torunlarından Osman Bayru ile evliyim. Azra ve Esra isimli iki kızımız, Mehmet Kumcuoğlu ve Ersev Demiröz isimli iki damadımız ve Nil, Mina ve Can Ata isimli üç torunumuz var.

Uluslararası Mevlânâ Vakfı Başkanvekilliği görevinin yanı sıra Konya Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi Danışmanlık görevini de sürdürmekteyim.

Çocukluğunuz Halep'te geçti sanırım.

Çocukluğum Halep ile İstanbul arasında geçti. Tekke ve Zâviye Kanunu çıkmadan evvel dedem Mehmed Bâkır Çelebi, Halep Mevlevihânesi'ne şeyh olarak tayin edilmiş. Babam Celâleddin Bâkır Çelebi orada doğmuş, dördümüz orada doğduk, beşinci kardeşimiz İstanbul'a geldiğimizde doğdu. Okul çağında beni ve kardeşim Faruk Hemdem Çelebi'yi anneannemin yanına getirdiler. Annem Türk, babam Türk, büyükbabam Türk, babaannem Türk, evimizde Türkçe konuşulurdu. Bizim çocuklarımız da torunlarımız da

bizler gibi Türk örfü ve âdeti ile yetişiyorlar. Çocuklarımıza ve torunlarımıza Mevlevîlik konusunda, bunu yap, bunu yapma demiyoruz. Örnek olmaya çalışıyoruz. Zaten güzellikleri gördükçe onu devam ettirmek istiyorlar.

Nasıl bir ortamda yetiştiniz, biraz bahseder misiniz? Siz, beş kardeşin en büyüğü mü oluyorsunuz?

Evet, ben beş kardeşin en büyüğüyüm. Erkek kardeşim Faruk Hemdem Çelebi benden 21 ay küçük ama mânevî büyüğümüz o. Ondan sonra üç kız kardeşim daha var.

Faruk Hemdem Çelebi'den sonra Emel Çelebi Gürsoy, Neslipir Çelebi Sayar ve Gevher Çelebi. Beşimiz de çok güzel bir ortamda büyüdük. Bizim en büyük avantajımız annemle babamın teyze çocuğu olmasıydı. Evet, babam Halep'te büyümüş, annem ise İstanbul'da büyümüş. Çocukluklarında bir kez karşılaşmışlar ama hatırlamıyorlar bile, tâ ki 20'li yaşlara gelinceye kadar. O zaman babam, kendi âilesini görmeye İstanbul'a gelmiş ve İstanbul'da annemi görmüş, tanımış ve âşık olmuş.

“Ben bir aşk çocuğuyum.” diye büyük bir mutlulukla söylüyorum, annem her ne kadar “Söyleme kızım, utanıyorum.” dese de bu, benim için çok büyük keyif. Annem ve babam yıldırım aşkı neticesi evlenmişler. Evimizde işte böyle bir aşk vardı, o aşk ve saygı hep devam etti.

Babaannem bizimle otururdu, annemin teyzesiydi ve o yüzden birbirlerine karşı farklı bir sevgileri vardı, çok güzel anlaşılırdı. Yani çok huzurlu, mutlu, güzel bir ortamda büyüdük. Doğrusu bu, bugünün gençlerine de bir ders. Biz de çocuklarımızı öyle büyötmeye gayret ettik. Şimdi onlar kendi çocuklarını bu güzellikte büyötmeye devam ediyorlar.

Gerçekten evin huzuru, o şekilde bir âileye doğup büyümüş olmak, insanın bütün ömrünü ve hayata bakışını etkiliyor.

Alman Şarkiyatçı Hellmut Ritter bir makalesinde babaanneniz İzzet Hanım'dan bahsetmiş.¹ Babaannenizin bir Mevlevî çocuğuna, semâ öğreniyor diye Mevlevî kıyafeti dikmesinden söz ediyor.

Evet, babaannem İzzet Hanım'ın çok güzel hizmetleri vardı. Düşünün ki babaannem ve kardeşleri Osmanlılar zamanında Suriye'de Halep'te büyümüşler. Babasına o günlerde, "Fevkalâde Kumandanı" diyorlar, yani Olağanüstü Hâl Vâlisi, askerî bir Vâli, Çerkez Mehmed Bey.

FOTOĞRAF 3: Çerkez Mehmed Bey ve çocukları.

1 Daha önce Türkçesi yayınlanmamış olan bu makale, kitabın sonuna ek olarak ilave edilmiştir.

Anneannem Nüzhet Hanım, yani babaannemin ablası, evlenip İstanbul'a gelmiş, babaannem âilesi ile orada kalmış. Sonra dedem Mehmed Bâkır Çelebi ile evlenmişler. Bir Mevlevîhâneye gelin gitmiş, çok güzel ayak uydurmuş, ki gelin gittiği zaman Mevlevîhânenin harem kısmında dedemin annesi Kevser Hanım, yani babaannemin kayınvalidesi, kayınvalidesinin kayınvalidesi Fatma Hanım, iki görümcesi Rukiye ve Növber Hanımlar ile kayınbiraderi Şemsü'l-Vahid Çelebi hep birlikte yaşamışlar. Çünkü Türkiye'de Tekke ve Zâviye Kanunu ile Mevlevîhâneler kapatılmış. Dedemin babası Abdülhalim Çelebi Hakk'a yürümüş, dedem de âilesini yanına almış haklı olarak. Ama hep güzel bahsedirdi babaannem oradaki yaşamından.

O kadar çok şey öğrendim ki babaannemden, benim üzerimde çok etkisi var. Ben doğduğum zaman, hastaneden eve getirildiğimde anneme yardımcı olmak adına doğrudan kendi odasına almış, süt saatinde annemin yanına götürür, sonra alıp geri getirirmiş. Annem her zaman "Beş tane çocuk doğurdum ama o kadar huzurlu, o kadar rahattım ki, babaanneniz gerçekten beni kırk gün nazlandırarak tam lohusa gibi baktı." der.

Babaannem ve anneannem kardeşlerdi, anne ve babam teyze çocukları. Anneannem en büyük çocuk, babaannem en küçüğün bir büyüğü. Anneannem heybetli, tam bir Çerkez hanımefendisiydi. Boylu boslu idi, insanlarda inanılmaz saygı uyandırır. Eski İstanbul'da vardakosta diye bir tabir vardı, böyle heybetli, hem hoş hem güzel mânâsında, herhalde Rumcadan gelen bir kelime diye düşünüyorum, öyle bir hanımefendiydi ama içi yumuşacıktı. Babaannem ufak tefek, hemen ne isterseniz yaptırabileceğinizi düşündüğünüz fakat içinde inanılmaz bir irade, inanılmaz bir güç vardı. Her ikisinden de terbiye aldım, huylarını da almışım.

ESİN ÇELEBİ BAYRU

EVET AŞK GÜZEL ŞEYDİR

Hz. Mevlânâ'ya soruyorlar: "Bir tekkemiz olsa?" "Dünya bir tekke." diyor. "Peki kim bizi aydınlatacak?" diye soruyorlar. "Mesnevî size yeter." buyuruyor.

İşte dünyadaki her şey bize ders, yeter ki olaylara o açıdan bakabilelim, o dersi çok iyi çalışalım ve hayatımızı bu bilgilerle kolaylaştıralım.

Mevlevîliği bir felsefe olarak düşünüyorlar. Hayır, Mevlevîlik bir manevi yolculuktur. İnsanın, maddi hayatla manevi hayatını nasıl dengeye sokacağına dair bilgilerin ve öğretilerin olduğu bir yoldur ki bu denge bizi çok daha ileri götürür. Hz. Mevlânâ bize bunu Mesnevîsinde ve diğer eserlerinde anlatıyor.

Aile olarak bizler Hz. Pîr'in açtığı yolda hizmete gayret ediyoruz. Büyükbabalarımız da babamız da bizler de hiçbir zaman hizmetten geri kalmadık. Mademki bu aileye doğduk, bu bilgileri güncelleyip bir sonraki nesle bırakmamız gerekir...

ISBN 978-605-9901-59-8

9 786059 901598

₺ 25

Bu kitabın yazar telifi
Uluslararası Mevlânâ Vakfı'na
bağışlanacaktır.

NI
NEFES

